

United Nations
Nations UniesInternational Criminal Tribunal
for the former Yugoslavia
Tribunal Pénal International
pour l'ex-Yougoslavie

“TUTA I ŠTELA” (IT-98-34) NALETILIĆ i MARTINOVIĆ

MLADEN NALETILIĆ

Osnivač i zapovjednik “Kažnjeničke bojne” bosanskih Hrvata, jedinice od oko 200 do 300 vojnika stacionirane u okolici Mostara u jugoistočnoj Bosni i Hercegovini

- Osuđen na 20 godina zatvora

Osuđen za:

Mučenje; namjerno nanošenje velikih patnji ili teških povreda tijela ili zdravlja; protivpravno preseljenje civila (teška kršenja Ženevskih konvencija)

Protivpravni rad; bezobzirno razaranje koje nije opravdano vojnom potrebom; pljačkanje javne ili privatne imovine (kršenje zakona ili običaja ratovanja)

Progone na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi; mučenje (zločini protiv čovječnosti)

- Naletilić je u više navrata počinio mučenje, okrutno postupanje i namjerno nanošenje velike patnje, u Doljanima, u Duhanskom institutu u Mostaru i u zatočeničkom centru Heliodrom, zapadno od Mostara. Na primjer, Naletilić je jednom prilikom osobno tukao mladića po imenu Zilić po genitalijama i licu, a zatim dopustio svojim ljudima da ga dalje tuku; drugom prilikom, Naletilić je mučio 16-godišnjeg zatočenika prijeteći mu da će ga ubiti ako mu ne pruži informacije.

- Naredio je uništenje svih kuća bosanskih Muslimana u Doljanima 21. aprila 1993.

- Prisilno je uklonio oko 400 civila bosanskih Muslimana iz Sovića i Doljana 4. maja 1993.

- Snage pod zapovjedništvom Naletilića pljačkale su privatnu imovinu bosanskih Muslimana u Mostaru.

VINKO MARTINOVIĆ

Zapovjednik jedinice “Mrmak” ili “Vinko Škrobo” Kažnjeničke bojne, podređen Mladenu Naletiliću

- osuđen na 18 godina zatvora

Osuđen za:

Nečovječno postupanje; namjerno nanošenje velike patnje ili teških povreda tijela ili zdravlja; hotimično lišavanje života; protivpravno premještanje civila (teška kršenja Ženevskih konvencija)

Protivpravni rad; pljačkanje javne ili privatne imovine (kršenja zakona ili običaja ratovanja)

Progone na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi, nečovječna djela, ubistvo (zločini protiv čovječnosti)

- Martinović je učestvovao u ubistvu Nenada Harmandžića koji je iz zatočeničkog centra Heliodrom odveden u bazu Martinovića 12. ili 13. jula 1993., gdje je brutalno pretučen i zlostavljan prije nego što je ubijen pušćanim metkom ispaljenim kroz obraz.
- Martinović je bio odgovoran, te je lično učestvovao u sakupljanju civilnog muslimanskog stanovništva iz Mostara i njihovom protivpravnom premještanju i zatočavanju u zatočeničkom centru Heliodrom. Žene, djeca i starije osobe su zastrašivane i tjerane iz svojih kuća pod prijetnjom oružja i uz udarce vojničkih kundaka. Nakon toga, mnogi stanovi su opljačkani.
- Koristio je ratne zatvorenike za kopanje rovova, građenje obrambenih fortifikacija od vreća s pijeskom i nošenje ranjenih i ubijenih vojnika.
- Dana 17. septembra 1993., prisilio je četiri zatočenika da se odjenu kao vojnici, nose drvene puške i stoje na liniji neprijateljske vatre, čineći od njih na taj način žive štitove za vojnike bosanske Hrvate.

MLADEN NALETILIĆ	
Datum rođenja	1. decembar 1946. u Širokom Brijegu, Bosna i Hercegovina
Optužnica	Prvobitna optužnica: 21. decembar 1998.; izmijenjena optužnica: 28. novembar 2000.; druga izmijenjena optužnica: 16. oktobar 2001.
Datum hapšenja	18. oktobar 1999. od strane hrvatskih vlasti
Prebačen na MKSJ	21. mart 2000.
Prvo stupanje pred Sud	24. mart 2000., izjasnio se da nije kriv po svim tačkama optužnice
Presuda o kazni Pretresnog vijeća	31. mart 2003., osuđen na 20 godina zatvora
Presuda Žalbenog vijeća	3. maj 2006., kazna potvrđena
Izdržao kaznu	24. april 2008., prebačen u Italiju na izdržavanje kazne; u kaznu mu je uračunato vrijeme provedeno u pritvoru od 18. oktobra 1999.; 29. novembra 2012. odobreno mu je prijevremeno puštanje na slobodu

VINKO MARTINOVIĆ	
Datum rođenja	21. septembar 1963. u Mostaru, Bosna i Hercegovina
Optužnica	Prvobitna optužnica: 21. decembar 1998.; izmijenjena optužnica: 28. novembar 2000.; druga izmijenjena optužnica: 16. oktobar 2001.
Datum hapšenja	9. august 1999., od strane hrvatskih vlasti
Prebačen na MKSJ	9. august 1999.
Prvo stupanje pred Sud	12. august 1999., izjasnio se da nije kriv po svim tačkama optužnice
Presuda o kazni Pretresnog vijeća	31. mart 2003., osuđen na 18 godina zatvora
Presuda Žalbenog vijeća	3. maj 2006., kazna potvrđena
Izdržao kaznu	9. maja 2008. prebačen u Italiju na izdržavanje kazne; u kaznu mu je uračunato vrijeme provedeno u pritvoru od 9. augusta 1999.; 16. decembra 2011. odobreno mu je prijevremeno puštanje na slobodu

STATISTIČKI PODACI

Broj sudskih dana	161
Broj svjedoka optužbe	84
Broj svjedoka odbrane	Naletilić: 35 Martinović: 27
Broj svjedoka koje su pozvala vijeća	0
Broj dokaznih predmeta optužbe	963
Broj dokaznih predmeta odbrane	Naletilić: 441 Martinović: 81
Broj dokaznih predmeta vijeća	0

SUĐENJE	
Početak suđenja	10. septembar 2001.
Završne riječi	28. - 31. oktobar 2002.
Pretno vijeće I	Sudija Liu Daqun (predsjedavajući), sudija Maureen Harding Clark, sudija Fatoumata Diarra
Optužba	Kenneth Scott, Douglas Stringer, Roeland Bos, Vassily Poriouvaev
Odbrana	Za Mladena Naletilića: Krešimir Krsnik, Christopher Young Meek Za Vinka Martinovića: Branko Šerić, Želimir Par
Presuda	31. mart 2003.

ŽALBENI POSTUPAK	
Žalbeno vijeće	Sudija Fausto Pocar (predsjedavajući), sudija Wolfgang Schomburg, sudija Mohamed Shahabuddeen, sudija Mehmet Güney, sudija Andrésia Vaz
Optužba	Norman Farrell, Peter Kremer, Marie-Ursula Kind, Xavier Tracol, Steffen Wirth
Odbrana	Za Mladena Naletilića: Matt Hennessy, Christopher Young Meek Za Vinka Martinovića: Kurt Kerns, Želimir Par
Presuda	3. maj 2006.

OPTUŽNICA I OPTUŽBE

Prvobitna optužnica protiv Naletilića, zvanog Tuta, i Martinovića, zvanog Štela, potvrđena je 21. decembra 1998. Uhapšeni su u Hrvatskoj 26. februara 1999. Martinović je prebačen u Haag 9. augusta 1999., a Naletilić 21. marta 2000.

Izmijenjena optužnica potvrđena je 28. novembra 2000., izmijenjena je tačka 5 (kršenje zakona i običaja ratovanja prema članu 3 Statuta) na način da je dodana referenca na Član 52 Treće Ženevske konvencije koja zabranjuje opasan ili ponižavajući rad. Druga izmijenjena optužnica potvrđena je 16. oktobra 2001. U njoj je pojašnjeno da Martinović nije optužen u tačkama 9 (zločin protiv čovječnosti), 10 (teška kršenja Ženevskih konvencija), 19, 20 and 22 (teška kršenja ženevskih konvencija i kršenja zakona ili običaja ratovanja).

SUĐENJE

Suđenje Naletiliću i Martinović počelo je 10. septembra 2001. Odbrana je počela izvoditi svoje dokaze 25. marta 2002. Završne riječi su iznesene od 28. do 31. oktobra 2002.

PRESUDA PRETRESNOG VIJEĆA

Pretno vijeće je izreklo presudu 31. marta 2003.

Presuda se odnosila na razdoblje od aprila 1993. do januara 1994. i na sukob između bosanskih Hrvata i bosanskih Muslimana. Te dvije etničke grupe su ranije saradivale i 1992. zajedno se borile na istoj strani pod zapovjedništvom Hrvatskog vijeća obrane (HVO) protiv srpsko-crnogorskih snaga, koje se katkad spominju kao srpske snage ili Jugoslavenska narodna armija (JNA).

Vijeće je zaključilo da izvršen rasprostranjen i sistematski napad na muslimansko civilno stanovništvo u Mostaru, Sovićima i Doljanima u vrijeme na koje se odnosi optužnica. Kuće bosanskih Muslimana na tom području su spaljene; džamije su sistematski uništavane kako bi se spriječilo Muslimane da se vrate. Zatočenički centri su otvarani širom tog područja u koje su bili zatvarani i Muslimani civili i vojnici, koji su često bili izvrgnuti ponižavajućem i brutalnom zlostavljanju.

Kampanja protiv muslimanskog stanovništva na tom području dosegla je vrhunac nakon napada na Mostar početkom maja 1993. Nakon neprijateljstava, civili bosanski Muslimani su istjerani iz zapadnog Mostara. Grupe vojnika noću su silom izbacivale obitelji civila bosanskih Muslimana iz njihovih stanova ne dopuštajući im da išta ponesu sa sobom. Teror je natjerao bosanske Muslimane da napuste svoje domove i sklone se na istočnoj obali. Dok je zapadna obala rijeke u potpunosti očišćena od Muslimana, životni uslovi na istočnoj obali su se znatno pogoršali zbog rastućeg broja protjeranih civila. Nadalje, opskrba vodom i strujom je obustavljena, a humanitarnim organizacijama je sedmicama bio onemogućen pristup. Također nije bilo pristupa ključnim javnim službama, kao što je bolnica, jer su se nalazile u zapadnom Mostaru.

Pretno vijeće je zaključilo da su Naletilić i Martinović imali namjeru diskriminirati muslimansko stanovništvo. Naletilić je bio odgovoran za prisilno premještanje oko 400 muslimanskih civila iz Sovića i Doljana 4. maja. Nakon operacije koju je Naletilić isplanirao i vodio, a u kojoj su sudjelovali vojnici Kažnjeničke bojne također zvani "Tutini ljudi", civili su oko dvije sedmice držani zatočeni u kućama u zaseoku Junuzovići prije nego što su prebačeni u Gornji Vakuf, na područje pod kontrolom ABiH. Dana 9. maja 1993., Martinović je bio odgovoran za i osobno je sudjelovao u sakupljanju civilnog muslimanskog stanovništva u Mostaru i za njihovo protivpravno premještanje i zatvaranje u Heliodromu. Žene, djeca i stariji ljudi su zastrašivani i tjerani iz svojih domova pod prijetnjom oružja, uz udarce vojničkih kundaka. Nakon toga, mnogi stanovi su opljačkani.

Što se tiče protivpravnog rada, Pretno vijeće se uvjerilo da je Martinović koristio ratne zarobljenike za kopanje rovova, građenje fortifikacija od vreća s pijeskom i nošenje ranjenih ili ubijenih vojnika. Dana 17. septembra 1993., Martinović je prisilio četiri zatočenika da se odjenu kao vojnici, nose drvene puške i stoje na liniji neprijateljske vatre, čineći na taj način od njih žive štitove za vojnike HVO-a. Takav rad je uzrokovao teške duševne i tjelesne patnje ili povrede zarobljenika. Optužbe za nečovječna djela, nečovječno postupanje i okrutno postupanje su stoga dokazane. S druge strane, Naletilić je proglašen krivim za korištenje zatvorenika za kopanje kanala u blizini njegove vile i ručno kopanje od jutra do mraka tokom dva mjeseca tokom kojih su dobivali vrlo malo hrane i vode.

Pretno vijeće je zaključilo da je Naletilić u više navrata počinio mučenje, okrutno postupanje i namjerno nanošenje velike patnje u Doljanima, u duhanskom institutu u Mostaru i Heliodromu. U mnogim incidentima, prijetnje smrću su izgovarane u kontekstu brutalnom premlaćivanja. Na primjer, Mladen Naletilić je mučio 16-godišnjeg zatočenika prijeteci mu da će ga ubiti ako mu ne da informacije koje je Naletilić od njega tražio. Ta prijetnja je izrečena u kontekstu sistematskih nasilnih ispitivanja koja je vodio Naletilić i divljačkih premlaćivanja koja su vršili njegovi ljudi. Žrtva je morala biti posebno ranjiva i prestrašena batinama koje je pretrpjela prije nego što je dovedena na ispitivanje i prije nego što su mu prijetili da će ga ubiti. Drugom prilikom, Naletilić je osobno tukao mladića zvanog Zilić po genitalijama i po licu, a zatim je dopustio svojim ljudima da ga dalje tuku.

Vijeće je osudilo Martinovića za učestvovanje u ubistvu Nenada Harmandžića. Harmandžić je odveden iz Heliodrom u bazu Martinovića 12. ili 13. jula 1993., gdje je brutalno pretučen i zlostavljan prije nego što je ubijen pušcanim metkom ispaljenim kroz obraz.

I Martinović i Naletilić su proglašeni krivima za pljačkanje privatne imovine bosanskih Muslimana u Mostaru koje su počinile snage pod njihovim zapovjedništvom.

Naposljetku, Vijeće je proglasilo Naletilića krivim jer je naredio uništenje svih kuća bosanskih Muslimana u Doljanima 21. aprila 1993.

Osim što je utvrdilo krivična djela koja su optuženi počinili, Pretno vijeće je jasno definiralo elemente protivpravnog rada i protivpravnog premještanja kao teških kršenja ženevskih konvencija za koje su Naletilić i Martinović proglašeni krivima. Pretno vijeće je konstatovalo da je presuda u tom predmetu

prva presuda koja se bavi protivpravnim premještanjem kao teškim kršenjem Ženevskih konvencija. Član 49 Ženevskih konvencija zabranjuje da osobe koje su u rukama okupacijskih snaga budu premještene s okupiranih područja ili unutar okupiranih teritorija, osim u slučaju da je evakuacija potrebna radi sigurnosti stanovništva ili ako osoba svojevoljno izabere da napusti to područje. Ako je osoba fizički ili moralno prisiljena napustiti teritorij, tada je to protivpravno. Stoga su Naletilić i Martinović prekršili tu pravnu odredbu.

Dana 31. marta 2003., Pretresno vijeće je izreklo presudu i osudilo Naletilića na osnovi individualne krivične odgovornosti i krivične odgovornosti nadređenog (član 7 (1) i 7 (3) Statuta Međunarodnog suda) za:

- Progone na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi (zločini protiv čovječnosti, član 5),
- Protivpravni rad (kršenja zakona ili običaja ratovanja, član 3),
- Mučenje (teška kršenja Ženevskih konvencija, član 2 i zločini protiv čovječnosti, član 5),
- Namjerno nanošenje velike patnje ili teških povreda tijela ili zdravlja (teška kršenja Ženevskih konvencija, član 2),
- Protivpravno premještanje civila (teška kršenja Ženevskih konvencija, član 2),
- Bezobzirno razaranje koje nije opravdano vojnom potrebom (kršenja zakona ili običaja ratovanja, član 3),
- Pljačkanje javne ili privatne imovine (kršenja zakona ili običaja ratovanja, član 3).

Kazna: 20 godina zatvora.

Dana 31. marta 2003., Pretresno vijeće je izreklo presudu i osudilo Martinovića na osnovi individualne krivične odgovornosti (član 7 (1) i 7 (3) Statuta Međunarodnog suda) za:

- Progone na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi (zločini protiv čovječnosti, član 5),
- Nečovječna djela (zločini protiv čovječnosti, član 5),
- Nečovječno postupanje (teška kršenja Ženevskih konvencija, član 2),
- Protivpravni rad (kršenja zakona ili običaja ratovanja, član 3),
- Namjerno nanošenje velike patnje ili teških povreda tijela ili zdravlja (teška kršenja Ženevskih konvencija, član 2),
- Ubistvo (zločini protiv čovječnosti, član 5),
- Namjerno lišavanje života (teška kršenja Ženevskih konvencija, član 22),
- Protivpravno premještanje civila (teška kršenja Ženevskih konvencija, član 2),
- Pljačkanje javne ili privatne imovine (kršenja zakona ili običaja ratovanja, član 3).

Kazna: 18 godina zatvora.

PRESUDA ŽALBENOG VIJEĆA

Naletilić i Martinović podnijeli su žalbe na presudu i kazne 29. aprila 2003. Tužilaštvo je podnijelo žalbu 1. maja 2003. Dana 3. maja 2006., Žalbeno vijeće izreklo presudu kojom je potvrdilo kazne koje je izreklo Pretresno vijeće.

Žalbene osnove bavile su se pitanjima propisanog zakonskog postupka, među ostalim pitanjem neodređenosti optužnice i alternativnih optužbi, međunarodnim karakterom oružanog sukoba, elementima krivičnih djela, raznim činjeničnim nalazima Pretresnog vijeća, kao i kumulativnim osudama. Naletilić i Martinović takođe su se žalili na izrečene kazne.

U svojoj presudi Žalbeno vijeće je odbacilo veliku većinu žalbenih osnova obiju strana.

Žalbeno vijeće je također djelimično ukinulo nekoliko osuđujućih presuda koje je Pretresno vijeće izreklo Naletiliću i Martinoviću. Međutim, uzimajući u obzir konkretne okolnosti ovog predmeta, kao i oblik i stepen učešća optuženih u zločinima koji su potvrđeni u žalbenom postupku, te ozbiljnost ovih zločina, Žalbeno vijeće je zaključilo da su kazne koje im je izreklo Pretresno vijeće unutar raspona kazni koje bi odmjerilo jedno razumno pretresno vijeće.

Dana 24. aprila 2008., Naletilić je prebačen u Italiju na izdržavanje ostatka kazne.

Dana 9. maja 2008., Martinović je prebačen u Italiju na izdržavanje ostatka kazne.

Dana 16. decembra 2011. (odluka objelodanjena 9. januara 2012.), Martinoviću je odobreno prijevremeno puštanje na slobodu.

Dana 29. novembra 2012. (odluka objelodanjena 26. marta 2013.), Naletiliću je odobreno prijevremeno puštanje na slobodu.